

2.ⁿ El d'apretar el dit gros contra la mamella en posició vertical, fent rajar la llet obrint i tancant els altres dits reunits.

3.^r El sistema, bastant practicat a Suïssa, que consisteix en replegar interiorment el dit gros apretant-lo contra el mugró, fent sortir la llet amb la pressió de dalt a baix exercida pels altres dits.

Aquests sistemes, especialment el 1.^r i 3.^r, tenen el gran inconvenient, comparats amb el primerament descrit, d'estirar els mugrons per fer eixir la llet, ocasionant així una deformació i manca d'harmonia morfològica en el braguer.

En la munyida la llet ha de sortir exclusivament per la successiva pressió dels dits: mai per pressions de rellicament. En una paraula: en munyir, els braços han de romandre quietes en absolut.

Els sistemes de munyir poden ésser de dues menes: laterals i creuats. En el primer cas es munyen alhora (un a cada mà) els dos mugrons d'un mateix costat; mentre que en el segon això es fa amb un del davant i amb el del costat oposat del darrera. És més aconsellable aquest darrer procediment, car determina un excitament simultani en les venes dels dos quaters de la mamella.

Abans de finir la munyida ha d'escórrer-se completament la mamella, iniciant primerament, a imitació del vedell, uns massatges generals de dalt a baix per conduir vers el mugró totes les porcions escampades pels conductes secretors de la glàndula.

Aquestes últimes porcions són les més riques en mantega.

Per acabar direm que una munyida mai ha d'interrompre's, car aleshores la vaca *recularia* la llet; i que una de les característiques d'aquesta pràctica ha d'ésser la rapidesa, economitant mà d'obra, i la regularitat, que es tradueix gaiament a l'orella per l'harmonios i sonor ritme del rajolí lacti caient amb força primer damunt les metàl·liques parets de l'atuell, i després sobre l'escuma de la tèbia llet munyida.

JOSEP M.ª SOLER COLL

..... **¿Per quines raons s'ha triat la vaca suïssa per al Concurs del Vallès?**

Vaques de molt diverses races hem vist en les estables de la comarca del Vallès: montbeliarden, bordeleses, ginebreses, flamenques, bretones, holandeses i suïsses (schwitz). Escepte les dues últimes, les altres races hi són escassament representades. Però la població bovina del Vallès està composta majorment per animals mestissos o sia de barreja de dues o més races. Un tant per cent molt pujat és de vaques de pura raça holandesa, i les vaques suïsses pures hi són molt escasses; les altres races, podríem dir, s'hi troben casualment, moltes vegades ignorant-ho el seu propietari.

Així, doncs, la població lletera del Vallès es manifesta en tres aspectes: mestisses holando-suïsses, holandeses i suïsses. Aquesta és la realitat.

Abans de seguir endavant plantegem primer el problema:

De vint anys a aquesta part, una comarca mostra una tendència progressiva a la producció de llet; no hi ha a Catalunya una raça pròpiament lletera, havent estat necessari importar vaques de llet. A l'objecte d'unificar la població bovina es proposa un Concurs. ¿Quina de les races estrangeres, presents o no en la comarca, s'ha de declarar concursable?

La resposta és senzilla: la que conservi les seves propietats.

Els animals emmenats a un país nou, que sigui molt diferent del país llur, estan exposats, així com llur descendència, a minvar o perdre les propietats que els caracteritzen. Pel contrari, els animals traslladats a un país semblant al d'origen, la crisi d'alimentació es nul·la o de poca importància.

Tenint en compte aquest principi de climatologia, la raça convenient a la comarca del Vallès ha d'ésser la que provingui d'un país que no difereixi gaire de la comarca vallesina.

Les races lleteres habiten els països que voregen el mar Bàltic, el mar del Nord i el canal de la Mànega. Afegim-hi, demés, la costa atlàntica europea i la zona humida de l'Europa el centre de la qual és Suïssa.

La climatologia nòrdica és completament diferent de la catalana. Per consegüent, els animals procedents dels mars del Nord i Bàltic no seran pas els apropiats a Catalunya. En prova d'això les vaques holandeses recentment importades o les filles de les que venen prenys són bones lleteres; però si la descendència d'aquestes vaques no rep infusions de sang novament importada degenera, és a dir, la producció de llet disminueix considerablement.

Les races de vaques lleteres que hi ha en la costa atlàntica de França són la bretona i la bordelesa; la costa ibèrica no posseeix races pròpiament lleteres. La bretona no seria econòmicament explotable a Catalunya per la poca quantitat de llet que produeix. Quant a la bordalesa, en desconeixem experiències precises, però per ésser un dels seus orígens la raça holandesa, probablement en el nostre país es comportaria com aquesta última.

De manera que les races bovines reputades com altament lleteres a Wittzulle (Suècia); Breitenburg, Angeln, Juverland, d'Holstein (Alemanya); la danesa, l'holandesa, flamenca, normanda, jersiesa, totes les de les illes Britàniques, queden descartades.

Examinem, ara, les races el bressol de les quals és Suïssa. Dos tipus de races hi ha; el de perfil convex que comprèn les races clapades en roig i en negre, i el tipus de perfil recte que compta amb les races que van del gris clar a una color completament bruna. Les races del primer tipus, a Suïssa, es coneixen amb el nom de *bernesa*, *simmenthal*, *friburgera* i *ginebres* o simplement *bestiar pio-roig* (clapat) i *bestiar pio-negre*. A França aquest tipus forma les races anomenades *montbeliarda*, *comtesa*, *femelina*, *bressana* i *de l'abundància*; a Alemanya, les races d'Alta Francònia, Ausbach, Glanes, Hinterwald, Westerwald i Donnesberg.

La del tipus de perfil recte, a Suïssa comprèn les races anomenades indistintament *bestiar bru* o *braunvich*. Aquest tipus a Alemanya està representat per les races d'Algau, Montavon, Inuthal, Oberhinhthal, Dachau i Paznaun; a Itàlia, la raça Valtellina i la de Brèscia; a França, la raça de Cévennes, tarantesa, gascona i Aubrac.

Com es veu, aquestes races que tenen llur bressol a Suïssa no munten pas cap al nord; estan sota la influència del Mediterrani.

Ara, bé; així com el mar Bàltic, el del Nord i el canal de la Mànega tenen en llur litoral magnífiques vaques lleteres, els països mediterranis (costa del Nord d'Àfrica, costa ibèrica, illes, Gràcia, Turquia, Sicília, etc.) no compten amb una sola raça de vaques lleteres comparable a les races del Nord d'Europa. Però aquí cal fer una excepció: seguint la cordillera alpina, a la vessant francesa hi ha la raça tarentesa i a la vessant italiana la valtellina, les quals pertanyen, com s'ha dit, al tipus de perfil recte, és a dir, constitueixen una variant de la raça suïssa, l'única raça que treu el cap al Mediterrani.

Dels tipus bovins que tenen llur bressol a Suïssa, semblaria, a primera vista, que tant li faria escollir-ne un com un altre, ja que ambdós estan sotmesos a les mateixes influències ambientals. No obstant, observi's que l'àrea geogràfica del tipus de perfil convex (simmmenthal, friburgesa, ginebresa, montbeliarda, femelina, comtesa, etc.) resta allunyada de les comarques del litoral mediterrani, mentre que la suïssa (tarentesa, valtellina) arriba fins a la mateixa costa.

Hi ha una altra raó encara; l'àrea geogràfica d'aquest tipus de perfil recte que Sauson anomena *alpí* s'estent fins al Pirineu, formant en les comarques d'aquesta cordillera les races ariegesa, gascona i santgironesa. Sauson en aquesta àrea geogràfica es descuida d'incorporar-hi una població també pirenenca, que, com les citades, pertany així mateix al tipus alpí i és la raça de Cerdanya, la qual el dit autor l'inclou, equivocadament, dintre el tipus ibèric. No solament el tipus alpí compon la població cerdana, sinó que segueix tota la conca del Segre fins allà on, des de sempre, hi ha hagut bovins.

De les altres races pirenenques (bearnesa, lurdesa, urtesa, etc.) no cal ocupar-se'n; la que produeix més llet no arriba, de bon tros, a la meitat de la producció de la suïssa.

Així, doncs, tenim que l'únic tipus lleter que veu el Mediterrani és l'alpí; que aquest mateix tipus naturalment arriba fins a la mateixa Catalunya; i, per consegüent, si en les comarques pirenenques el tipus alpí, representat per la raça suïssa, constitueix una sòlida garantia per a aquelles altes valls catalanes, és també la que més n'ofereix per a les comarques del litoral, per l'exemple que ens dona en els Alps savoians i en la vessant italiana. Afegim-hi encara: a Roma hi ha 10,000 vaques suïsses; a Nàpols, com en tota la Itàlia, la raça no desmereix.

Totes aquestes raons són per a dir que la raça suïssa és la més indicada per a prosperar a Catalunya, o sia, per a conservar al llarg de les generacions les qualitats que la fan apreciable.

O dit d'una altra manera, la raça suïssa és l'única que pot acabar amb les contínues importacions (prop de tres milions de pessetes anuals), l'única que pot permetre a Catalunya convertir-se d'importadora en exportadora de vaques.

M. ROSSELL I VILÀ